

УДК 351.745.7

О.Ю. Заблоцька,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

ОТРИМАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ ЯК НЕБЕЗПЕЧНА ФОРМА КОРУПЦІЇ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

У статті здійснено аналіз сучасного стану корупційних проявів у державі, порівняльний аналіз поняття хабара та неправомірної вигоди, розкриті проблемні аспекти отримання неправомірної вигоди.

Ключові слова: *неправомірна вигода, корупційні прояви, корумпованість суспільства, небезпечна форма корупції.*

В статье проведен анализ современного состояния коррупционных проявлений в государстве, сравнительный анализ определений взятка и неправомерная выгода, раскрыты проблемные аспекты получения неправомерной выгоды.

Ключевые слова: *неправомерная выгода, коррупционные проявления, коррумпованность общества, опасная форма коррупции.*

In the paper the analysis of the modern state of corruption in the country, as well as the comparative analysis of the concept of graft and illegal benefit are carried out, the issues of illegal benefit are revealed.

Keywords: *illegal benefit, corruption, corruption of society, dangerous form of corruption.*

Проблема боротьби з одержанням неправомірної вигоди та корупцією набуває значної актуальності в сучасних умовах. На необхідність ведення такої боротьби вказують майже всі високопосадовці, висуваючи при цьому власні концепції та стратегії. Під “неправомірною вигодою” слід розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги матеріального або нематеріального характеру, що їх обіцяють, пропонують, надають або одержують безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову, без законних на те підстав.

На цей час одержання неправомірної вигоди службовою особою є однією з головних детермінант погіршення загального стану криміногенної та політичної обстановки в Україні. Високий рівень корупції негативно впливає на різноманітні сторони життєдіяльності суспільства й держави, призводить до кількісного зростання злочинів у сфері господарської діяльності, обігу наркотиків, злочинних посягань проти власності, довкілля, громадської безпеки, життя та здоров'я особи тощо. У зв'язку з цим, боротьба з одержанням неправомірної вигоди службовою особою є одним із пріоритетних напрямів боротьби зі злочинністю.

Вагомий внесок у розроблення цієї проблематики внесли вітчизняні науковці В.І. Василичук, В.В. Василевич, В.М. Гринчак, О.І.Козаченко, Д.Й. Никифорчук, С.І. Ніколаюк, В.Л. Ортинський, А.С. Омельяненко, М.А. Погороцький, А.В. Портнов, Л.Д. Удалова та інші.

Наявні результати боротьби з корупцією незадовільні, що вимагає більш рішучих кроків вже на початку 2016 року. “Ми повинні довести, що система, яку ми так дбайливо створювали весь 2015 рік, нарешті працює для України і здатна приносити хороший результат”, – заявив Президент України Петро Порошенко у ході другого засідання Національної ради з питань антикорупційної політики [1].

Прем’єр-міністр України А. Яценюк наголосив, що антикорупційна стратегія в Україні має будуватися за зразком польської, оскільки Києву потрібно мати таку ж чітку та виразну антикорупційну стратегію, яка є у Варшаві. Для боротьби з корупцією Польща направить в Україну своїх експертів. Таке рішення було прийнято під час зустрічі директора польського Центрального антикорупційного бюро (СВА) П. Войтуніка з українським Прем’єр-міністром, а також лідерами українських Міністерства юстиції і Міністерства внутрішніх справ.

У юридичній літературі та нормативних актах МВС України справедливо зазначається, що в сучасних умовах спостерігається споріднення корумпованих посадових осіб з організованими злочинними організаціями, зростає їх “тіньова” участь в економічних та приватизаційних процесах. Найнебезпечніші злочинні угруповання стають майже не досяжними до притягнення їх учасників до кримінальної відповідальності внаслідок щільних корупційних зв’язків з представниками судових, правоохоронних органів, апарату державної влади та управління [2].

Коли справа доходить до української корупції, цифри говорять самі за себе. Близько 12 млрд дол. США на рік зникає з українського бюджету згідно з інформацією Національного бюро із боротьби з корупцією в Україні. І у своєму останньому огляді сприйняття корупції Transparency International поставила Україну на 142 місце з 174 країн – нижче таких країн, як Уганда, Нікарагуа і Нігерія. Звичайні українці змушені платити дрібні хабарі у всіх сферах життя. Від реєстрації транспортного засобу до запису своїх дітей у дитячий садок і отримання необхідних медикаментів. Все, що пов’язано з урядом, має свою ціну [3].

Актуальність та проблемність цього питання полягає в тому, що таке явище, як отримання неправомірної вигоди службовою особою або особою, що уповноважена на виконання державних функцій, зазнало розповсюженості на всі сфери життєдіяльності суспільства. Отримання неправомірної вигоди є найбільш небезпечною формою корупції і вже не є негативним фактором в діяльності службових і посадових осіб, а навпаки, це є можливістю “заплатити за послуги”, прискорити та полегшити шлях для вирішення питань. Через призму кримінальних правовідносин надання неправомірної вигоди або підкуп особи становиться способом ухилення від кримінальної відповідальності, обрання більш меншого кримінального покарання, зміну рішення на користь певної особи, що породжує безкарність злочинних діянь і призводить до зниження довіри та авторитету правоохоронних органів і формування правого нігілізму [4, с. 265].

Під незаконним збагаченням розуміють одержання службовою особою неправомірної вигоди в значному розмірі або передача нею такої вигоди близьким родичам. Так само Кримінальний кодекс України в примітці до ст. 364-1 дає визначення неправомірної вигоди: неправомірна вигода – це грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних підстав [5, с. 181]. У справах про корупційні правопорушення існують певні особливості, що включають такі справи до ряду посадових злочинів [6, с. 317]. Наприклад, суб’єктом відповідальності за такі злочини, в тому числі і незаконного збагачення, є особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов’язані з виконанням організаційно-

розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, посадові особи та працівники юридичних осіб [7, с. 1].

Проблема боротьби з хабарництвом та корупцією набуває значної актуальності в сучасних умовах. На необхідність ведення такої боротьби вказують майже всі високопосадовці, висуваючи при цьому власні концепції та стратегії.

Під “неправомірною вигодою” слід розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги матеріального або нематеріального характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову, без законних на те підстав.

Із цього випливає, що неправомірна вигода уособлюється грошовими коштами, іншим майном, перевагами, пільгами, послугами матеріального або нематеріального характеру. Очевидною є і подібність предмета неправомірної вигоди та предмета хабара.

Законом всі корупційні правопорушення, пов'язані з отриманням неправомірної вигоди, віднесено до злочинів. Водночас замінено термін “хабар” на “неправомірну вигоду”.

Корупція є складним соціальним явищем, що вкрай негативно впливає на всі аспекти соціально-економічного та політичного розвитку держави, загрожує реалізації принципів верховенства права й соціальної справедливості, підриває основи демократії та порушує права людини. Стратегічною метою антикорупційної політики є протидія корупції на всіх рівнях шляхом підвищення прозорості діяльності державних органів, додержання прав і свобод людини й громадянина, створення умов для розвитку економіки, забезпечення європейських соціальних стандартів і добробуту населення, зниження рівня корупції в Україні та усунення причин і умов, що її обумовлюють, відкритості та гласності при прийнятті рішень і оприлюдненні їх в засобах масової інформації, проведення громадського опитування та обговорення перед їх прийняттям [8].

Враховуючи наведене вище, зауважимо, що сама природа неправомірної вигоди, по суті, збігається із природою хабара, оскільки як неправомірна вигода, так і хабар спрямовані на задоволення матеріальних потреб службової особи та передаються їй виключно за виконання чи невиконання обумовлених дій.

Проблеми сьогодення, що стосуються корумпованості суспільства, є найчисельнішими і найшкідливішими для розбудови української держави і встановлення європейських стандартів. Неймовірними темпами зростає кількість зареєстрованих проваджень за злочини у сфері службової діяльності, а саме за отримання неправомірної вигоди, підкуп службової особи та інші корупційні злочини, передбачені Особливою частиною КК України. Злочини, що охоплюються поняттям отримання неправомірної вигоди чи підкуп особи, є найнебезпечнішими злочинами. Вони руйнують економічну стабільність, підривають авторитет державного апарату, підприємства, установи чи організації, комерційної чи підприємницької структури, дискредитують діяльність правоохоронних, судових та інших державних органів і руйнують моральні підвали суспільства і держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Порошенко П.О. Президент застерігає від “заспокійливих” звітів по першому етапу антикорупційних дій / П.О. Порошенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dt.ua/POLITICS/poroshenko-rozkritikovav-rezultati-borotbi-z-korupciyeyu-v-ukrayini-193664_.html.
2. Бандурка О.М. Оперативно-розшукова діяльність: підручник / О.М. Бандурка. – Х. : Вид-во НУВС, 2002. – 336 с.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.112.ua/mnenie/misiia-poroshenka-ocholyty-borotbu-z-korupsiieiu-abo-pity-u-vidstavku-283039.html>.

4. Кримінальне право України : Особлива частина // Під ред. П.С. Матишевського. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 429

5. Біленчук П.Д. Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / П.Д. Біленчук, А.П. Гель, Г.С. Семаков. – К. : МАУП, 2007. – 512.

6. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07.04.2012 р. № 40. – Х. : Право, 2013. – 12 с.

7. Криміналістика: методичне забезпечення : навчальний посібник / За ред. П.Д. Біленчука. – К. : “АТОПОЛ”, 2010. – 320 с.

8. Беззуб І. Антикорупційна політика в Україні / І. Беззуб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1260:antikoruptionsijna-politika-v-ukrajini&catid=8&Itemid=350.

Отримано 27.10.2015